

नारदावतारमाह तृतीयमिति ऋषिसर्गमुपेत्य तत्रचदेवर्षित्वमुपेत्येत्यर्थः सात्वतंवैष्णवंतंत्रपंचरात्रागममाचष्ट उक्तवान् यतस्तंत्रात् निर्गतंकर्मत्वं बंधहेतुत्वंयेभ्यस्तानिनिष्कर्माणितेषांभावोनैष्कर्म्यम् कर्मणामेवमोचकत्वंयतोभवतितदाचष्टेत्यर्थः ॥ ८ ॥ नरनारायणावतारमाह तुर्येचतुर्थेऽवतारे धर्मस्यकलाअंशः भार्येत्यर्थः अर्धोवाएषआत्मनोयत्पत्नीतिश्रुतेः तस्याःसर्गेऋषीभूत्वेत्येकावतारत्वंदर्शयति ॥ ९ ॥ कपिलावतारमाह आसुरयेतन्नाम्नेब्राह्मणाय तत्त्वानांग्रामस्यसंघस्यविनिर्णयोयस्मिन् तत्सांख्यम् ॥ १० ॥ दत्तात्रेयावतारमाह षष्ठइति अत्रेरपत्यत्वंतेनैववृतःसन् प्राप्तः अत्रेरपत्यमभिकांक्षतआहतुष्टइतिवक्ष्यमाणत्वात् कथंप्राप्तः अनसूययामत्सदृशापत्यमिषेणमामेवापत्यंवृतवानितिदोषदृष्टिमकुर्वन्नित्यर्थः आन्वीक्षिकीमात्मविद्यांप्रज्ञादादिभ्यश्च आदिपदाद्यदुहैहयाद्यागृह्यन्ते ॥ ११ ॥ यज्ञावतारमाह सयज्ञः यामाद्यैः स्वस्थैवपुत्रायामानामदे

तृतीयमृषिसर्गेचदेवर्षित्वमुपेत्यसः ॥ तंत्रंसात्वतमाचष्टनैष्कर्म्यकर्मणांयतः ॥ ८ ॥ तुर्येधर्मकलासर्गेनरनारायणावृषी ॥ भूत्वात्मोपशमोपेतमकरोदुश्चरंतपः ॥ ९ ॥ पंचमःकपिलोनामसिद्धेशःकालविपुतम् ॥ प्रोवाचासुरयेसांख्यंतत्त्वग्रामविनिर्णयम् ॥ १० ॥ षष्ठेअत्रेरपत्यत्वंवृतःप्राप्तोऽनसूयया ॥ आन्वीक्षिकीमलर्कायप्रज्ञादादिभ्य ऊचिवान् ॥ ११ ॥ ततःसप्तमआकृत्यांरुचेर्यज्ञोऽभ्यजायत ॥ सयामाद्यैःसुरगणैरपात्स्वायंभुवांतरम् ॥ १२ ॥ अष्टमेमेरुदेव्यांतुनाभेर्जातउरुक्रमः ॥ दर्शयन्वर्त्मधीराणांसर्वाश्रमनमस्कृतम् ॥ १३ ॥ ऋषिभिर्याचितोभेजेनवमंपार्थिवंवपुः ॥ दुग्धेमामौषधीर्विप्रास्तेनायंसउशत्तमः ॥ १४ ॥ रूपंसजगृहेमात्स्यंचाक्षुषोदधिसंप्लवे ॥ नाव्यारोप्यमहीमय्यामपाद्वैवस्वतंमनुम् ॥ १५ ॥

वाः तदाद्यैःसह स्वायंभुवंमन्वंतरंपालि

तवान् तदास्वयमिन्द्रोऽभूदित्यर्थः ॥ १२ ॥ ऋषभावतारमाह सर्वाश्रमनमस्कृतम् अंत्याश्रमंपारमहंस्यंवर्त्मधीराणांदर्शयन् नाभेराग्नीध्रपुत्रादृषभो जातः ॥ १३ ॥ पृथोरवतारमाह पार्थिवंवपुः राजदेहंपृथुरूपम् पाठांतरेपृथोरिदंपार्थवम् औषधीरित्युपलक्षणम् इमांपृथ्वींसर्वाणिवस्तूनि दुग्ध अदुग्ध अढागमाभावस्त्वार्थः हेविप्राः तेनपृथ्वीदोहनेनसोऽयमवतारउशत्तमः कमनीयतमः वशकांतावित्यस्मात् ॥ १४ ॥ मत्स्यावतारमाह चाक्षुषमन्वंतरेयउदधीनांसंप्लवःसंश्लेषस्तस्मिन् यद्यपिमन्वंतरावसानेप्रलयोनास्ति तथाऽपिकेनचित्कौतुकेनसत्यव्रतायमायाप्रदर्शिता यथाऽकांडिमार्कण्डेयायेतिद्रष्टव्यम् महीमय्यांनावि नौकारूपायामस्यामित्यर्थः अपाद्रक्षितवान् वैवस्वतमितिभाविनीसंज्ञा ॥ १५ ॥